

HOOFDSTUK I

Een baanbrekend idee

Laat ik eerst wat achtergrondinformatie geven. Ik zat op de Ursuline Academy, een katholieke middelbare meisjesschool in Dallas. In mijn eindexamenjaar ging ik naar een open dag van Duke University en ik was diep onder de indruk van het instituut voor computerwetenschap. Dat gaf voor mij de doorslag. Ik schreef mij in voor Duke en studeerde vijf jaar later af met een bachelordiploma in informatica en een masterdiploma in bedrijfskunde. Ik kreeg een baan aangeboden bij IBM, waar ik een aantal zomers had gewerkt, maar sloeg die af om bij een niet al te groot softwarebedrijf te gaan werken: Microsoft. Daar werkte ik negen jaar in verschillende functies en werd ik uiteindelijk algemeen directeur informatieproducten. Tegenwoordig werk ik in de filantropie en besteed ik het leeuwendeel van mijn tijd aan het zoeken naar manieren om het leven van mensen te verbeteren – en maak ik mij vaak zorgen over de mensen die ik in de steek laat als ik het niet goed doe. Ik ben ook de vrouw van Bill Gates. We trouwden op nieuwjaarsdag 1994 en hebben drie kinderen.

Dat is mijn achtergrond. Dan nu een langer verhaal – over hoe ik betrokken ben geraakt bij het bevorderen van vrouwenrechten

en hoe ik, door mijn werk om anderen kracht te geven, ook zelf sterker ben geworden.

In de herfst van 1995, toen Bill en ik bijna twee jaar getrouwd waren en een rondreis door China zouden gaan maken, ontdekte ik dat ik zwanger was. Die Chinareis was heel belangrijk voor ons. Bill nam bijna nooit vrij van Microsoft en we zouden samen met een aantal andere stellen gaan. Ik wilde geen roet in het eten strooien en overwoog Bill pas te vertellen dat ik zwanger was wanneer we weer terug waren. Anderhalve dag lang dacht ik: ik stel het nieuws gewoon wat uit. Maar toen realiseerde ik mij: nee, ik moet het hem vertellen, want stel dat er iets misgaat? En fundamenteeler: ik moet het hem vertellen want het is ook zijn kind.

Toen ik het Bill 's ochtends vertelde, voor we naar ons werk gingen, was zijn reactie tweeledig. Hij was dolblij over de baby, en zei toen: 'Overwoog je het mij niet te vertellen? Méén je dat nou?'

Ik had dus al meteen mijn eerste verkeerde idee over het ouderschap geuit.

We gingen naar China en maakten een geweldige reis. Mijn zwangerschap was geen enkel probleem, behalve die keer toen we in een oud museum in West-China waren en de curator een antieke mummiekist opende; de geur deed mij naar buiten rennen om een golf ochtendmisselijkheid te voorkomen – die trouwens op elk moment van de dag bleek te kunnen opkomen. Een van mijn vriendinnen zag mij naar buiten sprinten en dacht: Melinda is zwanger.

Op de terugweg vanuit China splitsten Bill en ik ons af van de groep om nog wat tijd met zijn tweeën door te brengen. Tijdens een van onze gesprekken schokte ik Bill toen ik zei: 'Als de baby er is, stop ik met werken. Ik ga niet meer terug naar kantoor.' Hij was stomverbaasd. 'Hoezo, je gaat niet meer terug?' Waarop ik zei: 'We hebben het geluk dat we mijn inkomen niet nodig hebben. Dus dit gaat over de manier waarop we onze kinderen willen grootbrengen. Jij zult het niet rustiger aan gaan doen met je werk, en ik zie

niet waar ik de tijd vandaan moet halen om tegelijkertijd goed te functioneren op mijn werk en kinderen groot te brengen.’

Ik beschrijf dit gesprek met Bill zo openhartig omdat ik hier meteen iets belangrijks duidelijk wil maken: toen ik voor het eerst geconfronteerd werd met de vragen en uitdagingen die het leven als werkende vrouw en moeder met zich meebrengt, moest ik nog veel leren. Ik ging er – vrij onbewust denk ik – van uit dat als een stel een kind kreeg de man werkte en de vrouw thuisbleef. Eerlijk gezegd vind ik het geweldig als vrouwen thuis willen blijven. Maar dat zou een keuze moeten zijn, niet iets wat we doen omdat we denken dat we geen keus hebben. Ik heb geen spijt van mijn besluit. Ik zou het weer precies zo doen. Maar in die tijd nam ik simpelweg aan dat vrouwen dat hoorden te doen.

De eerste keer dat iemand mij vroeg of ik feminist was, wist ik niet wat ik moest zeggen omdat ik mijzelf niet als feminist zag. Ik betwijfel zelfs of ik toen wist wat dat was. Onze dochter Jenn was op dat moment bijna een jaar oud.

Tweëntwintig jaar later ben ik een hartstochtelijk feminist. Volgens mij is het heel eenvoudig. Een feminist is iemand die van mening is dat iedere vrouw in staat moet zijn haar stem te gebruiken en zich naar vermogen te ontwikkelen, en dat vrouwen en mannen moeten samenwerken om de barrières te slechten en de vooroordelen te bestrijden die nog altijd een belemmering vormen voor vrouwen.

Zelfs tien jaar geleden zou ik dat nog niet met volle overtuiging hebben gezegd. Dit inzicht kreeg ik pas na jarenlang te hebben geïmagineerd naar vrouwen – vaak vrouwen die in extreem moeilijke omstandigheden leefden – van wie ik leerde wat tot onrechtvaardigheid leidt en hoe mensen zich volledig kunnen ontplooiën.

Maar in 1996 zag ik alles nog in het licht van de rolpatronen die ik kende, en zei ik tegen Bill: ‘Ik stop met werken.’

Dat bracht Bill van zijn stuk. Dat ik bij Microsoft werkte, speelde een grote rol in ons leven samen. Bill was in 1975 een van de me-

deoprichters van Microsoft en ik kwam in 1987 bij het bedrijf, als eerste vrouw in de MBA-klas. Wij ontmoetten elkaar kort daarna, tijdens een zakenreis. Ik was voor Microsoft in New York en mijn kamergenoot (om geld te besparen deelden we in die tijd een kamer met een collega) vroeg me mee naar een bedrijfsetentje. Ik was laat en alle tafels zaten vol, op één na, waar nog twee plaatsen naast elkaar vrij waren. Ik ging op een van de stoelen zitten en een paar minuten later nam Bill plaats op de andere.

We praatten met elkaar tijdens het diner en ik merkte dat hij wel in mij geïnteresseerd was, maar daarna hoorde ik een tijd lang niets van hem. Tot we elkaar op een zaterdagmiddag na het werk tegenkwamen op de parkeerplaats. Hij begon een praatje met me en vroeg of ik vrijdag over twee weken met hem uit wilde. Ik lachte en zei 'Dat is mij niet spontaan genoeg. Vraag me nog maar een keer als het bijna zover is,' en ik gaf hem mijn telefoonnummer. Twee uur later belde hij me op en nodigde hij me uit voor dezelfde avond. 'Vind je dit spontaan genoeg?' vroeg hij.

We ontdekten dat we veel met elkaar gemeen hadden. We zijn allebei dol op raadsels en houden van competitie. Dus hielden we puzzelwedstrijdjes en speelden we wiskundespelletjes. Ik denk dat hij geïntrigeerd raakte toen ik hem versloeg bij een wiskundespel en van hem won toen we voor het eerst Cluedo speelden, het bordspel waarbij je moet zien te achterhalen wie de moord heeft gepleegd, in welke kamer en met welk wapen. Hij raadde me *The Great Gatsby* aan, zijn lievelingsboek, maar dat had ik al gelezen – twee keer zelfs. Misschien wist hij op dat moment dat hij de ideale partner gevonden had. Zijn 'romantische' partner, zou hij zelf zeggen. Ik wist dat hij voor mij de ware was toen ik zijn muziekcollectie zag – veel van Frank Sinatra en Dionne Warwick. Toen we ons verloofden, vroeg iemand Bill 'Wat voor gevoel geeft Melinda je?' en hij antwoordde: 'Het is niet te geloven, maar van haar krijg ik zin om te trouwen.'

Bill en ik deelden ook een geloof in de kracht en het belang van

software. Door het ontwikkelen van software voor pc's zouden computers – waarover tot dan toe alleen instellingen beschikten – binnen bereik van individuen komen. En we wisten dat die democratisering van het computergebruik de wereld zou veranderen. Daarom vonden we het zo fantastisch om elke dag naar ons werk te gaan – en bij Microsoft volop aan de slag te gaan met het ontwikkelen van software.

Maar onze gesprekken over de baby maakten duidelijk dat er een eind zou komen aan de tijd dat we allebei bij Microsoft werkten – dat ik daar zelfs als onze kinderen groter waren waarschijnlijk nooit zou terugkomen. Voordat ik zwanger werd, had ik daarmee geworsteld en erover gepraat met vriendinnen en vrouwelijke collega's. Maar toen ik eenmaal in verwachting was van Jenn, had ik mijn besluit genomen. Bill probeerde me niet tot andere gedachten te brengen. Hij bleef alleen maar vragen: 'Weet je het zeker?!'

Toen Jenns geboorte dichterbij kwam, vroeg Bill me: 'En wat ga je dan wél doen?' Ik hield zoveel van mijn werk dat hij zich niet kon voorstellen dat ik dat deel van mijn leven zomaar zou opgeven. Hij verwachtte dat ik aan iets nieuws zou beginnen zodra Jenn geboren was.

Hij had gelijk. Ik ging al snel op zoek naar een passende creatieve uitlaatklep, en de kwestie die mij het meest bezighield toen ik bij Microsoft wegging, was hoe je meisjes en vrouwen kunt interesseren voor technologie. Technologie had immers zoveel voor mij betekend op de middelbare school, tijdens mijn studie en daarna.

Mijn docenten aan de Ursuline Academy brachten ons gevoel voor sociale rechtvaardigheid bij en legden de lat in academisch opzicht hoog – maar de school had de gendervooroordelen die toen heersten, en die nog steeds bestaan, nog niet overwonnen. Om een idee te geven: er was een katholieke jongensschool in de buurt, Jesuit Dallas, en wij werden als broeder-en-zusterscholen beschouwd. Wij meisjes gingen naar Jesuit voor de wis- en natuurkundelessen en de jongens kwamen naar Ursuline om te leren typen.

Vlak voor mijn eindexamenjaar zag mijn wiskundedocent, mevrouw Bauer, Apple II+-computers op een wiskundeconferentie in Austin. Terug op school zei ze: ‘Die moeten we hebben voor de meisjes.’ Het hoofd van de school, Zuster Rachel, vroeg: ‘Wat gaan we daarmee doen als niemand hier weet hoe je die moet gebruiken?’ En mevrouw Bauer antwoordde: ‘Als jij ze aanschaft, zal ik me laten bijscholen zodat ik ze dat kan leren.’ Dus tastte de school diep in de buidel en werden de eerste personal computers aange-schaft – vijf stuks voor een school met zeshonderd leerlingen, en één thermische printer.

Mevrouw Bauer ging in haar eigen tijd en op eigen kosten naar North Texas State University om daar in de avonduren informatica te studeren, zodat ze ons computerles kon geven. Zij haalde een masterdiploma en wij vonden de lessen fantastisch. We schreven programmaatjes om wiskundige vraagstukken op te lossen, converteerden getallen naar systemen met andere grondtallen en maakten eenvoudige geanimeerde grafieken. Bij een opdracht programmeerde ik een vierkante smiley die over het scherm bewoog op de maat van het Disney-liedje ‘It’s a small world’. Het stelde allemaal nog niet veel voor – de computers van toen konden in grafisch op-zicht nog niet zoveel – maar dat wist ik niet. Ik was er trots op!

Zo ontdekte ik dat ik van computers hield – bij toeval en dankzij de toewijding van een geweldige docent die zei: ‘Die moeten we hebben voor de meisjes.’ Zij was de eerste voorvechtster van vrouwen in de technologie die ik kende, en in de daaropvolgende jaren zou ik merken hoe broodnodig die voorvechtsters nog steeds zijn. Mijn hele studietijd codeerde ik samen met jongens. Ook bij mijn MBA-introductie cursus bij Microsoft was ik de enige vrouw. Toen ik bij Microsoft solliciteerde, waren op één na alle leidinggevendenden mannen. Dat vond ik verkeerd.

Ik vond dat vrouwen evenveel kansen moesten krijgen in de technologie, en dat werd het doel van het eerste filantropische project waar ik kort na Jenns geboorte bij betrokken raakte. De meest

voor de hand liggende manier om meisjes kennis te laten maken met computers leek mij het beschikbaar stellen daarvan aan openbare scholen. Ik ging samenwerken met mensen van het lokale schooldistrict om hen daarbij te helpen en raakte nauw betrokken bij een aantal scholen, die we van computers voorzagen. Maar hoe meer ik mij hiermee bezighield, hoe duidelijker het werd dat het veel te duur zou worden om alle scholen in het hele land van pc's te voorzien.

Bill heeft de vaste overtuiging dat iedereen toegang zou moeten hebben tot informatietechnologie en Microsoft werkte in die tijd aan een kleinschalig project om mensen toegang te geven tot internet door computers te schenken aan bibliotheken. Toen Microsoft het project afrondde en een bijeenkomst organiseerde om de resultaten te presenteren, zei Bill: 'Ga je mee? Dit zou weleens interessant kunnen zijn voor ons allebei.' Toen we de cijfers hoorden, zeiden Bill en ik tegen elkaar: 'Wauw, misschien moeten we dit landelijk gaan doen. Wat denk jij?'

Onze stichting was op dat moment niet meer dan een klein fonds en een idee. Wij vonden ieder mensenleven even waardevol, maar zagen dat de realiteit anders was, dat armoede en ziekte in sommige delen van de wereld meer aanrichtten dan in andere. We wilden een stichting oprichten om dat onrecht te bestrijden, maar we hadden niemand die de leiding op zich kon nemen. Ik wilde niet fulltime werken zolang ik jonge kinderen had. In die tijd legde Patty Stonesifer, de hoogste vrouwelijke leidinggevende bij Microsoft en iemand voor wie Bill en ik allebei veel respect en bewondering hadden, haar functie neer. We trokken de stoute schoenen aan en vroegen haar op haar afscheidsfeest of ze dit project zou willen leiden. Ze zei ja en werd de eerste medewerker van de stichting, onbezoldigd werkend in een klein kantoortje boven een pizzeria.

Zo zetten we onze eerste stappen in de filantropie. De eerste jaren thuis met Jenn had ik tijd om aan het project te werken, want onze zoon Rory werd pas geboren toen Jenn drie was.

Terugkijkend op die periode besef ik dat ik in die eerste jaren geconfronteerd werd met een levensbepalende vraag: ‘Wil je een carrière of wil je huisvrouw zijn?’ En mijn antwoord luidde: ‘Ja!’ Eerst een carrière, dan huisvrouw, dan een combinatie van die twee, en dan weer een carrière. Ik heb de kans gekregen om twee carrières te hebben én het gezin van mijn dromen – doordat wij in de gelukkige positie verkeerden dat we mijn inkomen niet nodig hadden. En er was nog een reden: ik had het voordeel van een klein pilletje dat mij in staat stelde mijn zwangerschappen te plannen. De volle betekenis daarvan zou pas jaren later tot mij doordringen.

Vreemd eigenlijk dat, toen Bill en ik later manieren zochten om een bijdrage te leveren aan de wereld, ik nooit echt een verband legde tussen onze pogingen de allerarmsten te helpen en de voorbehoedmiddelen die ik gebruikte voor een optimaal gezinsleven. Al in een vroeg stadium financierden we onder andere projecten op het gebied van geboortebeperking, maar we waren ons slechts ten dele bewust van het belang daarvan en ik had nooit gedacht dat dat het doel zou worden waarvoor ik in de openbaarheid zou treden.

Natuurlijk zag ik de waarde van anticonceptie voor mijn eigen gezin. Het is geen toeval dat ik pas zwanger werd nadat ik al bijna tien jaar bij Microsoft had gewerkt en Bill en ik eraan toe waren om kinderen te krijgen. Het is geen toeval dat Rory drie jaar na Jenn geboren werd, en dat onze dochter Phoebe drie jaar na Rory ter wereld kwam. Bill en ik kozen daar bewust voor. Natuurlijk was het ook een kwestie van geluk. Ik had de mazzel zwanger te worden op het moment dat ik dat wilde. Maar ik kon er ook voor zorgen dat ik niet in verwachting raakte als ik dat niet wilde. En dat stelde ons in staat om het leven te leiden en het gezin te stichten dat we wensten.

Op zoek naar het ei van Columbus

In 2000 richtten Bill en ik de Bill & Melinda Gates Foundation op. Het was een fusie van de Gates Learning Foundation en de William H. Gates Foundation. We noemden de stichting naar ons beiden omdat ik die in de eerste plaats zou gaan leiden – meer dan Bill op dat moment, omdat hij nog volop aan het werk was bij Microsoft en daar nog acht jaar zou blijven. We hadden toen twee kinderen – Jenn was vier en ging net naar de kleuterschool en Rory was net één – maar ik wilde graag meer gaan werken, zij het achter de schermen. Ik wilde onderzoek doen naar de problemen, studiereizen maken en de strategie bespreken – maar ik koos er lange tijd voor geen publieke rol te spelen binnen de stichting. Ik zag hoe het voor Bill was om naar buiten te treden en bekend te zijn, en dat vond ik niet aantrekkelijk. Bovendien wilde ik niet minder tijd doorbrengen met mijn kinderen. Die wilde ik een zo normaal mogelijke jeugd geven. Dat vond ik heel belangrijk en ik wist dat het moeilijker zou worden om de privacy van de kinderen te beschermen als ik mijn eigen privacy opgaf. (Toen de kinderen naar school gingen, schreven we ze in onder mijn naam, French, zodat ze wat anonimiteit genoten.) En ten slotte wilde ik zoveel mogelijk uit de openbaarheid blijven omdat ik een perfectionist ben. Ik heb altijd het gevoel gehad dat ik overal een antwoord op moest weten en ik had op dat moment niet het idee dat ik genoeg wist om de stichting in het openbaar te vertegenwoordigen. Dus maakte ik duidelijk dat ik geen lezingen of interviews zou geven. Dat was Bills taak, althans in het begin.

Van meet af aan zochten we naar problemen die niet werden aangepakt door overheden of de markt en naar nieuwe oplossingen. We wilden onorthodoxe oplossingen vinden, ideeën waardoor een kleine investering een grote verbetering teweeg zou kunnen brengen. Onze reis door Afrika in 1993, het jaar voor ons trouwen, opende onze ogen. We hadden toen nog geen stichting in het leven ge-

roepen en we hadden geen idee hoe we geld moesten investeren om het leven van mensen te verbeteren.

Maar we zagen taferelen die we nooit meer vergaten. Ik herinner me dat we ergens buiten de stad reden en een moeder zagen met een baby in haar buik, één op haar rug en een stapel takken op haar hoofd. Ze had duidelijk ver gelopen op blote voeten. De mannen die ik zag droegen slippers en stonden zonder takkenbos op hun hoofd of kinderen aan hun lijf sigaretten te roken. We reden verder en ik zag meer vrouwen met zware lasten, en ik wilde meer te weten komen over hun leven.

Na terugkomst uit Afrika organiseerden Bill en ik een etentje bij ons thuis voor Nan Keohane, destijds decaan van Duke University. In die tijd organiseerde ik bijna nooit dat soort gelegenheden, maar ik was blij dat ik het toen wel deed. Een van de onderzoekers aan tafel vertelde ons over het enorme aantal kinderen in arme landen dat stierf aan diarree en dat hun leven gered zou kunnen worden met ORS (oral rehydration salts). Enige tijd later raadde een collega ons aan het *World Development Report 1993* te lezen. Daarin stond dat een groot aantal doden kon worden voorkomen met goedkope maatregelen, maar dat die de mensen niet bereikten. Niemand voelde zich verantwoordelijk. Vervolgens lazen Bill en ik een hartverscheurend artikel van Nicholas Kristof in *The New York Times* over de miljoenen kinderen die overlijden als gevolg van malaria in de zich ontwikkelende landen. Alles wat we hoorden en lazen kwam op hetzelfde neer: kinderen in arme landen sterven aan ziekten waarvan in de Verenigde Staten geen enkel kind overlijdt.

Soms bekijken nieuwe feiten en inzichten pas als ze uit verschillende bronnen tot je komen en dan valt alles op zijn plek. Hoe meer Bill en ik lazen over kinderen die stierven terwijl hun leven gered had kunnen worden, hoe meer we begonnen te denken: misschien kunnen wij hier iets aan doen.

Het meest verbijsterende vonden we het gebrek aan aandacht voor deze problematiek. In zijn toespraken gebruikte Bill het voor-

beeld van een vliegtuigongeluk. Als er een vliegtuig neerstort, komen er driehonderd mensen om. Dat is tragisch voor de familie van de inzittenden en er wordt in alle kranten over bericht. Maar op diezelfde dag gaan er dertigduizend kinderen dood. Dat is tragisch voor de familie, maar er wordt *nergens* over bericht. We waren niet op de hoogte van deze kindersterfte omdat die zich in arme landen voordeed, en wat in arme landen gebeurt, krijgt weinig aandacht in rijke landen. Dat schokte mij het meest: er stierven miljoenen kinderen omdat ze arm waren, en daar hoorden we niets over omdat ze arm waren. Daarmee begon ons werk in de mondiale gezondheidszorg. We begonnen een idee te krijgen van hoe we iets konden betekenen.

Het redden van kinderlevens was het doel waarmee ons wereldwijde werk begon en onze eerste grote investering deden we in vaccins. We waren ontzet toen we ontdekten dat vaccins die in de Verenigde Staten ontwikkeld werden er vijftien of twintig jaar over deden om arme kinderen in de zich ontwikkelende wereld te bereiken, en dat de ziekten waaraan kinderen daar stierven niet op de agenda stonden van de vaccinontwikkelaars. Dat maakte ons voor het eerst duidelijk wat er gebeurt als er geen marktimpuls is om arme kinderen te helpen. Dan gaan er miljoenen kinderen dood.

Dat was een cruciale les voor ons, dus zetten we samen met overheden en andere organisaties GAVI op, de Vaccine Alliance, om er met behulp van marktmechanismen voor te zorgen dat ieder kind ter wereld een vaccin kan krijgen. Een tweede les die we steeds weer leerden, is dat er altijd een verband is tussen armoede en ziekte. Het zijn geen op zichzelf staande problemen.

Op een van mijn eerste reizen voor de stichting ging ik naar Malawi en ik was diep geraakt door het zien van zoveel moeders die in lange rijen in de hitte stonden te wachten om hun kind te laten inenten. Toen ik met de vrouwen praatte, vertelden ze mij hoe ver ze hadden gelopen – vaak vijftien of vijfentwintig kilometer. Ze hadden